HE 14/2023 vp mielenterveyslain ja hallinto-oikeuslain 7 §:n muuttamisesta

STM:n vastaukset 22.11.2023 kuulemisen lausuntoihin:

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on toimittanut sosiaali- ja terveysministeriölle asiantuntijalausunnot, jotka ovat olleet käsiteltävinä valiokunnan kokouksessa 22.11.2023. Vastauksena lausuntoihin sosiaali- ja terveysministeriö toteaa seuraavaa:

Sosiaali- ja terveysministeriö viittaa antamaansa 24.10.2023 päivättyyn vastineeseen. STM on lisäksi 7.11.2023 valiokunnan pyynnöstä toimittanut valiokunnalle näkemyksensä siitä, miten pykälä tulisi muotoilla, jos valiokunta haluaisi säätää alaikäisen muutoksenhakuoikeudesta psyykkisen sairauden lääkehoidon toteuttamista koskevaan päätökseen kuten hoitoon määräämiseen ja jatkamiseen liittyen.

Perusteluna toimittamalleen pykälämuotoilulle STM toteaa, että toimitettu muotoilu olisi yhdenmukainen voimassa olevan lainsäädännön kanssa. Muotoilu vastaisi mielenterveyslain (1116/1990) 24 §:n 5 momentissa säädettyä alaikäisen potilaan muutoksenhakuoikeutta yhteydenpidon rajoittamista koskevaan päätökseen sillä erotuksella, että lääkehoitoa koskevalla hallintopäätöksellä ei rajoiteta muiden kuin potilaan perusoikeuksia. Mielenterveyslain 24 §:n 5 momentissa säädetty muutoksenhakuoikeus alaikäisen potilaan hoitoon määräämistä tai hoidon jatkamista koskevaan päätökseen eroaa hieman näistä, mutta vastaa mielenterveyslain 11 §:ssä säädettyä kuulemisvelvollisuutta ennen alaikäisen hoitoon määräämistä.

Lisäksi pykälämuotoilu olisi yhdenmukainen potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 7 §:n kanssa, jonka mukaan, jos alaikäinen ikänsä ja kehitystasonsa perusteella kykenee päättämään hoidostaan, häntä on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Jos alaikäinen ei kykene päättämään hoidostaan, häntä on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa kanssa.

STM toteaa, että mielenterveyslain 11 ja 12 §:n perusteella hoitoon määräämisestä tai hoidon jatkamisesta päätöksen tekee sairaalan psykiatrisesta hoidosta vastaava ylilääkäri tai, jos hän on esteellinen tai estynyt, muu tehtävään määrätty ensisijaisesti psykiatrian erikoislääkäri. Lain 22 b §:n mukaan potilaan tahdosta riippumatta suoritettavista hoito- ja tutkimustoimenpiteistä päättää häntä hoitava lääkäri.

STM toteaa, että mielenterveyslain 27 §:ssä säädetään hoitoon määrätyn avustamisesta hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 5 luvussa puhevallasta ja avustajan tai asiamiehen käyttämisestä mukaan lukien edunvalvojan määrääminen oikeudenkäyntiä varten. Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 37 §:n perusteella hallintotuomioistuimen on huolehdittava siitä, että asia tulee selvitetyksi. Hallituksen esityksessä 113/2001 vp todetaan, että potilasasiamiehen olisi huolehdittava siitä, että alaikäinen potilas saa tarvittaessa apua oikeuksiensa valvomiseksi (s. 33). Tässä vaiheessa lainsäädäntöön on tarkoitus tehdä vain X v. Suomi –tuomion täytäntöönpanon edellyttämät tahdosta riippumattoman lääkityksen oikeussuojakeinoihin liittyvät välttämättömät ja kiireelliset muutokset.